

Motion till riksdagen 2013/14:N14

av Lise Nordin m.fl. (MP)
med anledning av prop. 2013/14:174

Genomförande av energieffektiviseringsdirektivet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anta ett mål för minskad energianvändning i Sverige utifrån EU:s mål om 20 procent minskad energianvändning till år 2020.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige ska förorda att EU antar ett mål om 40 procent minskad energianvändning till år 2030.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa ett system för vita certifikat.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att timmätning av el bör införas i alla hushåll.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att slopa den fasta delen av elräkningen och enbart ha ett rörligt elpris.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stärka energideklarationen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att anta mål för energieffektivitet i nybyggnation.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör ge Boverket i uppdrag att revidera regelverket så att det inte styr mot användning av el för uppvärmning.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att upprätta en statlig investeringsfond för energieffektivisering av bostäder.

Fel! Okänt namn

Inledning

Att använda energi på ett klokt sätt ger stora vinster för miljön, människors plånböcker och Sveriges konkurrenskraft, men potentialen är i stora delar outnyttjad. Att låsa upp de knutar som hindrar lönsamma investeringar i effektivisering är även en nyckel för att skapa ett hållbart energisystem baserat på 100 procent förnybar energi.

Därför är det beklagligt att regeringen i denna proposition har en mycket defensiv inställning och inte tar vara på de möjligheter som nu öppnar sig med EU:s energieffektiviseringsdirektiv. Regeringen petar i mindre frågor medan de stora åtgärder som skulle kunna läggas fram lämnas åt sidan.

Miljöpartiet beklagar att regeringen väljer att se energieffektivisering som något man vill undvika. EU:s energieffektiviseringsdirektiv gav en möjlighet att ta ett övergripande grepp, men regeringen har valt den enklaste utvägen ur de frågor som EU lyft upp. De förslag som regeringen har lagt i propositionen om energikartläggning för stora företag, kvalificeringssystem för energitjänster och individuell energimätning i de fall det är kostnadseffektivt ser vi övergripande positivt på fastän ett antal frågetecken bör klargöras om hur det ska införas. Men regeringens förslag är på marginalen sett till de möjligheter och det behov som finns för energieffektivisering. Att anta ett ambitiöst mål för minskad energianvändning är det viktigaste för att skapa förutsättningar för energieffektivisering. Miljöpartiet presenterar i denna motion förslag till ett sådant mål och ett flertal förslag för energieffektivisering.

Stor potential till energieffektivisering

Ett gammalt talesätt säger att den bästa energin är den som inte produceras. Detta har aldrig varit mer sant än i dag när världen söker lösningen på klimatförändringens dilemma.

Men effektivisering – att använda energi smartare – är också det främsta bränslet: i elva OECD-länder sparade effektivisering mer energi 2010 än vad något annat bränsle levererade. Det ledde också till att utsläppen av koldioxid (CO₂) var nästan fem miljarder ton lägre än vad de annars hade varit.

Sverige är ett av de länder i världen som använder mest energi per person. Detta hänger delvis samman med ett kallt klimat, en relativt stor industri och stora avstånd, men detta räcker inte som förklaring. En starkt bidragande orsak är även en tradition av låga energipriser och avsaknad av politik för energieffektivisering. Vissa bedömare menar att så mycket som hälften av energin kan sparas i Sverige.

Mot bakgrund av möjligheterna som finns i effektivisering antog EU 2007 ett mål om att minska energianvändningen med 20 procent till 2020 jämfört med prognos. Sverige har valt att ducka genom att formulera målet på ett helt annat sätt än vad som anges av EU, nämligen att energiintensiteten ska minska med 20 procent. Medan EU:s mål innebär en kraftigt ökad effektivise-

ring och minskad energianvändning totalt sett, leder det svenska målet endast till att mindre energi används per bnp. Utvärderingar på EU-nivå har också visat att målet för unionen inte kommer att nås med nuvarande utveckling.

Därför antogs ett effektiviseringsdirektiv som trädde i kraft i december 2012. Syftet är att säkerställa att målen för 2020 nås och att ”bana väg för ytterligare energieffektiviseringar därefter”. Tyvärr är även det nya EU-direktivet svagt och enkelt att kringgå för medlemsländer, vilket regeringen gör systematiskt i propositionen.

Mål för minskad energianvändning

Miljöpartiet noterar att regeringen i propositionen fortsätter att använda samma närmast meningslösa formulering av målet som tidigare. Sverige kommer med detta mål inte att bidra till EU:s gemensamma mål om att minska energislöseriet.

Miljöpartiet anser att det är viktigt att fokusera på en minskad energianvändning, inte bara på att användningen ska bli mer effektiv. Intensitetsmål är komplexa, och resultatet är inte nödvändigtvis en minskad energianvändning. För miljön är det däremot den totala energianvändningen som räknas eftersom den är direkt kopplad till utsläpp av växthusgaser och annan miljöpåverkan. Sådana mål finns på flera ställen i världen. I Danmark finns till exempel en partiöverskridande överenskommelse om att minska energianvändningen med 2 procent per år. Miljöpartiet anser att Sveriges mål för energianvändning bör omformuleras så att det innebär en minskning av energianvändningen i Sverige i absoluta tal, inte bara relativt. Målet bör utgå från EU:s mål om 20 procent minskad energianvändning till 2020. För att skapa långsiktiga villkor för energieffektivisering behövs ett nytt EU-mål till 2030 om 40 procent minskad energianvändning. Den svenska regeringen bör förordna ett sådant mål i EU:s pågående förhandlingar. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Vita certifikat

EU:s direktiv för energieffektivisering förordnar införande av vita certifikat, men den svenska regeringen har i propositionen valt det kryphål som säger att man kan välja andra åtgärder, men utan att precisera vilka åtgärder man avser genomföra i stället för vita certifikat.

I ett system med certifikat måste elleverantörer medverka till att elanvändningen effektiviseras med en viss andel av den mängd el de säljer. Det är valfritt för bolaget om man vill genomföra åtgärderna själv eller köpa intyg – vita certifikat – från andra aktörer som visar att de har minskat energianvändningen. Vilka investeringar, till exempel byte till treglasfönster eller elsnåla vitvaror i hyresfastigheter, som ger rätt till försäljning av vita certifikat be-

Fel! Okänt namn på

stäms av Energimyndigheten. Marknaden gör att de billigaste effektiviseringsåtgärderna efterfrågas, vilket ger möjlighet att styra resurserna till de mest kostnadseffektiva besparingsåtgärderna.

Att införa ett system med ansvar för energinytta har diskuterats länge i Sverige. Tyvärr har Energimyndigheten i en utredning ställt sig negativ till metoden med vita elcertifikat med motiveringen: ”Sveriges energipolitik bygger på energimarknader där styrmedel syftar till att ta bort marknadsmisslyckanden, exempelvis EU:s handelssystem men också till exempel energimärkning. Vita certifikat syftar inte till att hantera något marknadsmisslyckande som inte redan hanteras av något annat styrmedel.”

Detta påstående är närmast häpnadsväckande då man menar att det redan finns tillräckliga verktyg för energieffektivisering. I Energieffektiviseringsutredningen slår man tvärtom fast att potentialen för effektivisering är mycket stor och att effektiviseringar är lönsamma redan på kort sikt för både den enskilde och samhället men att de ändå inte genomförs därför att styrmedel saknas och att de som finns inte fungerar i detta syfte.

Miljöpartiet anser att Sverige behöver införa ett ansvar för smart energianvändning. Alla internationella erfarenheter visar att ett system med vita certifikat är effektivt och fungerar som drivkraft. Vi menar därför att ett system med vita certifikat skyndsamt bör införas i Sverige. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Timmätning av el i alla hushåll

Miljöpartiet är av den övertygelsen att människor och företag som får större makt över sin energisituation använder energi klokare och mer sparsamt. I dag har människor i praktiken inga andra möjligheter att reagera på det elpriset de erbjuds än att avstå från att använda el. Möjligheterna att kontrollera, eller att ens förstå, sin egen elanvändning är små. Möjligheterna att anpassa sig efter ändrad tillgång och ändrat pris på el är begränsade på grund av utvecklade system för prissättning och prisinformation.

Med elmätare som registrerar elanvändningen timme för timme, i kombination med differentierade elpriser, får elkunderna mycket större möjlighet och motiv att styra sin elanvändning bort från de effektoppar då elen är som dyrast att producera. Det innebär att energisystemet avlastas och utnyttjas effektivare.

Om elkunderna kunde läsa av sin elmätare och elpriset kontinuerligt skulle många anpassa sin användning av el till tider då elen är billigast. Det skulle få positiva effekter både för konsumenten – som får lägre energianvändning och kostnad – och för samhället, som inte behöver använda lika mycket dyr och smutsig reservkraft eller importerad el.

Att aktiva elkonsumenter i dag ges möjligheten att ansöka om timmätning är ett första steg, men även regeringens egen bedömning är att detta enbart kommer att omfatta ett begränsat antal elkonsumenter. Det som saknas är en

plan för hur samtliga hushåll ska kunna få timmätning och debitering. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Slopa elräkningens fasta del

En stor del av hushållens elkostnad består av fasta kostnader som konsumenterna i praktiken inte kan påverka genom att minska sin elanvändning. De fasta delarna av elräkningen försvagar därför prisincitamentet för energieffektivisering i hushållen. För att få en bättre styrning bör de fasta kostnaderna i stället bakas in i den rörliga kostnad som bolagen tar ut av sina kunder. Genom att ha ett rakt elpris utan fasta kostnader blir åtgärder för energieffektivisering i hushållen med en gång lönsammare. En minskad elanvändning minskar också behovet av utbyggd distributionskapacitet, vilket sänker distributionskostnaderna. Det är därför också bra för samhällsekonomin.

Miljöpartiet menar därför att elräkningens fasta delar bör slopas och kostnaden integreras i elpriset. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Stärk energideklarationen

Det finns stor potential att göra energideklarationen till ett aktivt instrument som ger ordentliga resultat i form av minskad energiförbrukning. Riksrevisionen visar i rapporten ”Energideklarationer – få råd för pengarna” att de flesta deklarerationer inte ger några tillförlitliga råd. En tredjedel görs utan besiktningar och 7 procent ger åtgärdsförslag – men utan att man gjort någon besiktning av fastigheten.

För att bli ett effektivt verktyg bör energideklarationen innehålla förslag på åtgärder för minskad energianvändning. För att en nödvändig energieffektivisering ska uppnås föreslår Miljöpartiet att åtgärdsförslagen ska baseras på varje byggnads verkliga förutsättningar och att man inför ett mål för åtgärdsförslagen om hur det är möjligt att halvera byggnadens energianvändning. Åtgärdsförslagen ska prioritera långsiktighet och effektivitet samt ge ett bättre underlag till köparen.

Många energieffektiviseringsåtgärder är lönsamma men genomförs inte i dag, på grund av både okunskap och bristande intresse hos husägarna. Ett sätt att väcka intresse och sprida kunskap om potentialen i energieffektivisering är att man kopplar ett ekonomiskt incitament – en morot – till att genomföra åtgärdsförslagen i energideklarationen. Miljöpartiet föreslår därför att regeringen ska låta utreda hur man ekonomiskt kan motivera husägare att genomföra de åtgärder som föreslås i energideklarationen. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Fel! Okänt namn

Energieffektivitet vid nybyggnation

Bostäder och lokaler står för en tredjedel av den totala energianvändningen i Sverige. Väldigt många hushåll betalar onödigt höga el- och värmekostnader eftersom deras hus inte är energieffektiva. De hus vi bygger i dag ska stå i hundra år. Det betyder att om vi bygger hus som läcker energi i dag så får vi dras med det i hundra år framåt. Det kan på kort sikt kosta något mer att bygga ett hus med hög energieffektivitet, men varken bostädernas energiförbrukning eller klimatförändringarna lämpar sig för politisk kortsiktighet.

Om man ser på en byggnad utifrån hela dess livscykel blir det en ren vinst att ställa höga krav på energieffektivitet. Energikostnaderna är redan i dag höga och kommer sannolikt att öka framöver. Byggföretagen, fastighetsägarna, hushållen och ledande kommuner vet detta, men regeringens låga ambitioner bromsar utvecklingen mot ett mer energieffektivt samhälle.

EU har fastslagit en ambition att gå mot ett ”näranollenergibyggande” år 2020. Miljöpartiet delar den visionen. De hus som byggs bör vara det som i branschen går under beteckningen passivhus eller plushus, men regeringen har inte velat anta något sådant mål.

Över 50 kommuner har i dag krav på energieffektivitet som är tuffare än Boverkets krav. Exempelvis kräver Malmö högst 55 kWh/m²/år för byggande på kommunens mark, och Göteborgs motsvarande krav ligger på 40–60 kWh. I stället för att välkomna att kommuner går före i arbetet så har regeringen med bostadsminister Stefan Attefall (KD) valt att stoppa kommuner som ställer skarpare byggkrav. Innan nationella byggregler styr mot den energieffektivaste byggtekniken är det olyckligt att kommuner inte får gå före. Det är tack vare lokala spjutspetsprojekt som byggtekniken har utvecklats de senaste årtiondena.

Byggbranschen bygger redan i dag hus som använder långt mindre energi än vad som är tillåtet enligt regeringens riktlinjer. Miljöpartiet vill därför att det fastställs mål om att de nya hus som byggs från 2020 ska ligga omkring passivhusstandard, det vill säga 45 kWh per kvadratmeter och år för södra klimatzonen och 55 kWh per kvadratmeter och år för den norra klimatzonen. Då skulle branschen få en tydlig signal om åt vilket håll man bör utveckla tekniken och äldre byggtekniker skulle fasas ut. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Styr mot minskad användning av el för värme

Regelverket för krav på energianvändning vid byggnation styr mot ökad elanvändning för uppvärmning eftersom man enbart utgår ifrån köpt energi i stället för krav för husets energibehov och vilken värmeförlust som är acceptabel.

Det är förklarligt att elanvändning för uppvärmning gynnades när kärnkraften byggdes ut. Annars hade det varit svårt att hitta konsumenter för den kraftigt ökade elproduktionen. Nu är situationen en annan. Sveriges högsta

elförbrukning sker på vintern när det är kallt. Då är också priserna som högst. Pristopparna har väckt irritation hos allmänheten. Hög förbrukning och höga priser vintertid är ett resultat av att vi använder el för uppvärmning. Ökad användning av el för uppvärmning innebär alltså högre pris- och förbrukningstoppar.

Detta innebär också att kapaciteten i både produktions- och distributions-systemet behöver vara större än den annars skulle vara, vilket i sin tur medför ökade kostnader för både företag och privatkunder. Även kunder som inte använder el för uppvärmning drabbas av högre fasta kostnader för ett nät med behov av större kapacitet. Det ligger alltså i de flestas intresse att användningen av el för uppvärmning, och därmed förbruknings- och pristopparna, minskar. Ett beroende av el för uppvärmning innebär också en ökad sårbarhet för det enskilda hushållet och samhället om elektriciteten slås ut och byggnaden har dålig isolering. Regeringen bör därför snarast ge Boverket i uppdrag att revidera regelverket så att det inte styr mot användning av el för uppvärmning genom att regelverket utgår ifrån byggnadens värmeförlust i stället för köpt energi. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Investeringsfond för bostäder

Med enkla medel såsom isolering, byte av fönster och värmeåtervinning kan vi spara in uppåt hälften av det totala energibehovet för byggnader. Trots att detta faktum är känt och att energieffektivisering dessutom är ekonomiskt gynnsamt, så går den faktiska omställningen inte med den fart den borde.

Miljöpartiets förslag på ROT-avdrag riktat mot energisparåtgärder är ett sådant förslag men det kan behöva kompletteras med andra styrmedel för att nå fler objekt. Ett komplement för att skynda på energieffektiviseringen och samtidigt skapa många jobb inom området är att staten inrättar en investeringsfond. Från denna kan företag som arbetar med energieffektivisering låna för att göra effektiviseringar direkt hos kunden mot en avbetalning utifrån den insparade el/värmekostnaden.

Företag kan då söka upp sina kunder och kommer då rimligen att först erbjuda de kunder där störst energieffektivisering kan uppnås, vare sig det är företag, offentlig sektor eller privatpersoner. Ett tänkbart upplägg kan se ut så att kunden får sin lokal eller bostad lågenergianpassad i utbyte mot en avbetalningsplan på 90 procent av den insparade el- och värmekostnaden per år, medan 10 procent av de insparade pengarna går till kunden själv. Avbetalningen styrs efter aktuellt el/värmepris, på samma sätt som en kreditavbetalning som styrs av aktuell ränta. I takt med att företagaren får in pengar för det utförda arbetet, betalas pengar tillbaka till den statliga investeringsfonden.

En investeringsfond enligt denna princip skulle ge win-win-effekt och inte bara nå dem som har råd att investera i energieffektivisering. Förslaget ger på ett effektivt sätt fler jobb och en större marknad inom energi- och miljöteknikområdet, mindre behov av energi och ett lägre resursutnyttjande och dessutom ekonomisk vinst för kund, företag och statskassa.

Fel! Okänt namn på

Miljöpartiet de gröna anser att förutsättningarna för att inrätta en sådan fond bör utredas. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna som sin mening.

Stockholm den 2 april 2014

Lise Nordin (MP)

Stina Bergström (MP)

Annika Lillemets (MP)

Bodil Ceballos (MP)

Valter Mutz (MP)

Peter Rådberg (MP)

Kew Nordqvist (MP)